

Distorzija sjećanja

Knežević, Lea

Undergraduate thesis / Završni rad

2024

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Rijeka, Academy of Applied Arts / Sveučilište u Rijeci, Akademija primijenjenih umjetnosti**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:279:308612>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-03-13**

University of Rijeka
Academy of
Applied Arts

Repository / Repozitorij:

[Repository of the University of Rijeka, Academy of Applied Arts - Repository APURI](#)

SVEUČILIŠTE U RIJECI
AKADEMIJA PRIMIJENJENIH UMJETNOSTI
Prijediplomski sveučilišni studij primijenjenih umjetnosti

ZAVRŠNI RAD
DISTORZIJA SJEĆANJA

Prof. Art. Damir Stojnić

Lea Knežević

0287008707

Rijeka, lipanj 2024.

Freudova psihoanaliza

Sigmund Freud (1856.-1939.), je austrijski neurolog koji je u psihologiju uveo nekoliko značajnih koncepata kao što su Edipov kompleks, analiza snova, model psihe podijeljen na id, ego i superego, no najviše je poznat po stvaranju psihoanalize, teorije za objašnjavanje ljudskog ponašanja i metode za liječenje mentalnih bolesti. Freud je među prvima vjerovao da iskustva i događaji iz djetinjstva utječu na odrasle živote i osobnosti svih ljudi. Storr (2007: 43) ustanovljuje: *“Ta je teorija jasno izvedena iz Freudovog ranog stava o histeriji, a gdje pretpostavlja da određena trauma izaziva tekuće simptome samo stoga što je probudila sjećanja na traume iz djetinjstva.”*¹ Psihoanaliza kao teorija istražuje podsvijesni um kako bi se otkrili potisnuti osjećaji (sjećanja), i interpretirali emocionalni uzorci koji proizlaze iz njih. Iza psihoanalize stoji uvjerenje da svaka osoba posjeduje nesvjesne misli, osjećaje, želje i sjećanja. U svom radu Storr (2007: 48) tvrdi: *“Freudova teorija snova izgleda da je zasnovana na pretpostavci da sve što je nesvjesno nosi negativan predznak jer je potiskivanje mehanizam da se ono što je neprihvatljivo progna u oblast nesvjesnog.”*² Jedan od načina na koji se psihoanaliza koristi za liječenje je slobodna asocijacija, odnosno proces na terapiji tijekom kojeg pacijent iskazuje bilo kakve misli ili osjećaje koji mu padaju na pamet, bez ikakvog nužnog, arbitrarnog reda. Poanta je da će tijekom slobodne asocijacije na površinu izaći potisnuta sjećanja, što terapeutu daje uvid u podsvijest pacijenta. Freud je tvrdio kako su neki od njegovih pacijenata tijekom ove prakse doživljavali emocionalno intenzivna i vividna sjećanja, da su imali osjećaj kao da su ponovno proživjeli taj događaj. Takvo vraćanje sjećanja, kao da se događaj ponovno proživljava, naziva se abreakcija, a ako do toga dolazi na terapiji ili u nekakvom drukčijem sigurnom okruženju može dovesti do oslobađanje, odnosno katarze. *“...simptom nestaje neposredno i trajno kada kod pacijenta uspijemo probuditi sjećanje na događaj kojim je on izazvan i prateći afekt, i kada pacijent taj događaj opiše na najpodrobniji mogući način i riječima iskaže afekt.”* (Storr, 2007: 20)³ Freud je razvio topografski model uma koji opisuje stukturu i funkciju uma, odnosno podijelio je um na tri razine; svijesno, pre-svijesno i podsvijesno. Svijesno je sve ono što aktivno obitava u našem umu, dok pre-svijesno predstavlja lako dostupna sjećanja, a podsvijesno duboko zakopana sjećanja i želje. U teoriji psihoanalize, nesvjesni um je onaj dio psihe koji sadrži potisnute ideje i slike, kao i primitivne želje i impulse pojedinca. Prema Freudu, veliki dio našeg ponašanja proizlazi iz faktora van naše svjesnosti.

O poveznici Freuda i umjetnosti, Storr (2007: 89) nalaže: “Freudovo shvaćanje nesvjesnog, njegovo korištenje metode slobodnih asocijacija i ponovno otkriće važnosti snova potakli su slikare, kipare i pisce da eksperimentiraju sa slučajnim i iracionalnim, da posvete ozbiljnu pažnju vlastitim snovima i snovima na javi, kao i da pronađu značenje misli i slika koje su prethodno

¹ Storr, A. (2007), Freud: Kratki uvod, Sarajevo, Šahinpašić, str. 43

² Storr, A. (2007), Freud: Kratki uvod, Sarajevo, Šahinpašić, str. 48

³ Storr, A. (2007), Freud: Kratki uvod, Sarajevo, Šahinpašić, str.20

odbacivali kao apsurdne ili nelogične.”⁴ Psihonalitički stav prema umjetnosti ne razlikuje se previše od analize snova; sam Freud je smatrao kako umjetnost može pružiti uvid u podsvijest pojedinca, odnosno u motive, želje i unutarne konflikte umjetnika. Vjerovao je da umjetnici kroz svoj rad izražavaju ono podsvijesno, te da se radovi mogu tumačiti da bi se razumjeli podsvijesni, dublji slojevi uma autora. Uz izražavanje podsvijesti kroz umjetnost, veliku važnost pridavao je i simboličkom jeziku umjetnosti, koji omogućava izražavanje složenih osjećaja i misli koja se ne mogu izraziti riječima. Storr (2007: 47) definiciju simbola predstavlja: “Simbol se može definirati kao sve što predstavlja nešto, ili ima ‘reprezentativnu funkciju... Za ‘frojdovske simbole’ se obično smatra da su predmeti koji se pojavljuju u snovima ili fantazijama...”⁵

*U svom istraživanju poveznice između umjetnosti i Freuda, Sokolov i Sindičić-Sabljo tvrde: “Nadrealiste je kao i Sigmunda Freuda zanimalo istraživanje nesvjesnoga dijela ljudske osobnosti koji je potisnut zbog dominacije racionalne svijesti i tradicionalnoga morala. U Prvom nadrealističkom manifestu objavljenom 1924. godine Breton je Freudu zahvalio zato što je istraživanjima nepoznatoga, imaginarnoga i nestvarno ga otvorio vrata nadrealističkim aktivnostima (Breton, 1970b). Breton je kao i Freud držao da postoje dvije strane čovjekove psihe: svijest i podsvijest, koje čine jednu cjelinu. Podsvijest utječe na čovjekova svjesna ponašanja i misli. Ta se skrivena stvarnost može analizirati promatranjem čovjekovih nesvjesnih stanja koja su ključ za razumijevanje čovjekove unutarne zbilje. Nadrealisti su dijelili Freudovo uvjerenje da se posredstvom snova može doprijeti do nesvjesnoga koje su oni tijekom umjetničkog stvaranja željeli istraživati. Nesvjesno, prema nadrealistima, treba biti pokretač kreativnog procesa, s obzirom na to da iz njega prodiru slike velike poetske snage i ljepote.”*⁶

Freudova teorija psihoanalize, odnosno podsvijesnog uma i svijesnog uma ukazuje na utjecaj prošlosti na sadašnjost pojedinca. Uz to, jasno pokazuje razliku između svijesnog viđenja svijeta i nesvjesnog viđenja. Kroz ovaj rad istražuje se tema sjećanja kroz podsvijest, kako naša iskustva, emocije i pogled na svijet utječu na slike koje stvaramo o svemu što nas okružuje, a ponajviše kako situacije u našim sjećanjima odudaraju od stvarnosti. Percepcija je oblikovana svime što smo prošli, a znanje o atmosferi, osjećajima i samom događaju utječe na distorziju slike koju vidimo kada se prisjećamo. Na svakom radu prikazana je situacija, odnosno sjećanje, onako kako izgleda u umu, umjesto stvarnog prikaza događaja ili mjesta. Odražavaju drugu, podsvijesnu narav. Slike

⁴ Storr, A. (2007), Freud: Kratki uvod, Sarajevo, Šahinpašić, str. 89

⁵ Storr, A. (2007), Freud: Kratki uvod, Sarajevo, Šahinpašić, str. 47

⁶ Sokolov, T. i Sindičić-Sabljo, M. (2019). André Breton i Sigmund Freud. O dodirima francuskoga nadrealizma i psihoanalize. Acta Iadertina, 16 (2), 0-0. Preuzeto s

nisu objektivne, već su obojene osobnim utjecajima, emocijama koje su prevladavale u tom trenutku, mišljenjem o samoj sebi, o drugima, kao i o svijetu oko sebe i životu.

Sjećanja koja su prikazana u ovom ciklusu odražavaju formativne, traumatične trenutke iz života koji su utjecali na daljni razvoj osobnosti, stajališta, strahova i ponašanja. *O utjecaju traume govori Hübl (2022: 47): "...trauma neizbježno može promijeniti središnji živčani sustav. Mijenja način na koji asimiliramo sjećanja te nas čini izrazito reaktivnima na svaki podražaj koji odražava izvorno iskustvo, koliko god nesvjesno.*⁷ Kroz godine terapije ova sjećanja vraćala su se u obliku abreakcije, a proces stvaranja ovog ciklusa radova je posljednji u nizu činova otpuštanja; emocionalna katarza i odvajanje od prošlih uvjerenja, ostavljanje prošlosti u prošlosti.

⁷ Hübl, T. (2022), Iscjeljivanje kolektivne traume, Proces integriranja naših međugeneracijskih i kulturalnih rana, Planetopija, Zagreb, str. 47

Prikaz sjećanja

Seriya od 5 radova koja istražuje temu sjećanja kroz osobni narativ. Tehnika korištena je akril na medijapanu i ljepenci, dimenzije slika su 101.5 x 69 i 70.5 x 50.5, tri su na većem formatu, a dva na manjem. Svaka slika prikazuje jednu situaciju iz života, prikazanu kroz nerealnu leću sjećanja. Sa iskrivljenom perspektivom i odnosima između predmeta prikazuje se nestabilnost ljudske memorije, dok boje korištene na slikama predstavljaju atmosferu pojedine situacije, te generalni prikaz stanja vremenskog perioda u kojima se događaju. Vizuali su prikazani kroz leću treće osobe ili odvojenog naratora, ne kroz oči figure koja proživljava taj trenutak. Prostorije su prikazane na način na koji nije moguće sagledati prostor iz perspektive figure koja se nalazi na slici, odnosno nije prikazan realan odnos perspektive, veličine prostora ili namještaja u njemu. Široki pogled na scene i prostorije promatraču daje dojam odvojenosti od doživljaja, posebno na slikama na kojima nije prikazana ljudska figura. Odvojen pogled zajedno sa hladnom, ograničenom paletom boja daje pomalo jezivu, negativnu atmosferu. Naizgled obične situacije i mjesta poprimaju dozu osamljenosti, tuge i straha. Rad istražuje osobnu perspektivu prema životnim situacijama, kako pojedinac stvara sliku u sjećanju koja je odvojena od realnosti, a ultimativno služi prikazivanju emocionalnog stanja osobe u tim situacijama. Svih stvari sjećamo se kroz vlastito viđenje, koje s godinama prolaze kroz distorzije realnosti koja se prilagođava našim osjećajima. Lazurni slojevi boje dodaju dozu nestabilnosti, bestjelesnosti sjećanja koja prebivaju samo u umu.

Ograničena paleta boja povećava osjećaj tjeskobnosti. Ultramarin ujedno predstavlja vanjski svijet, i emocije tuge i usamljenosti. Prodire u slikama kroz vrata i prozore, ali nazire se i ispod lazurnih slojeva drugih boja, dajući dojam da je slika nesigurna, nestabilna, te da ne postoji u stvarnosti, već treperi u njoj kao sjećanje. Bijela i crna naglašavaju polaritet samih prikaza; svakodnevne situacije obojene uznemiravajućom atmosferom. Bijeli zidovi na slikama daju dozu sterilnosti situacijama, dok crne sjene pojačavaju sumnju o normalnosti samih. Hladna smeđa stabilizira prizore u realnosti, uvjerava gledatelja u stvarnost prikaza.

Svaka slika prezentira formativni događaj u životu, te događaji iz prošlosti utječu na viđenje svijeta oko sebe, a u ovom ciklusu su prikazani kroz točno tu leću koju su stvorili. Ciklus predstavlja pregled godina djetinjstva i adolescencije, dok stvaranje ciklusa označava pomirenje sa realnošću, otpuštanje prošlosti i njezinih utjecaja.

Literatura

1. Storr, A. (2007), *Freud: Kratki uvod*, Sarajevo, Šahinpašić
2. Sokolov, T. i Sindičić-Sabljo, M. (2019). *André Breton i Sigmund Freud. O dodirima francuskoga nadrealizma i psihoanalize*, Acta Iadertina, 16 (2), 0-0. Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/237512> (2.6.2024)
3. Hübl, T. (2022), *Iscjeljivanje kolektivne traume, Proces integriranja naših međugeneracijskih i kulturalnih rana*, Planetopija, Zagreb

Fotografije

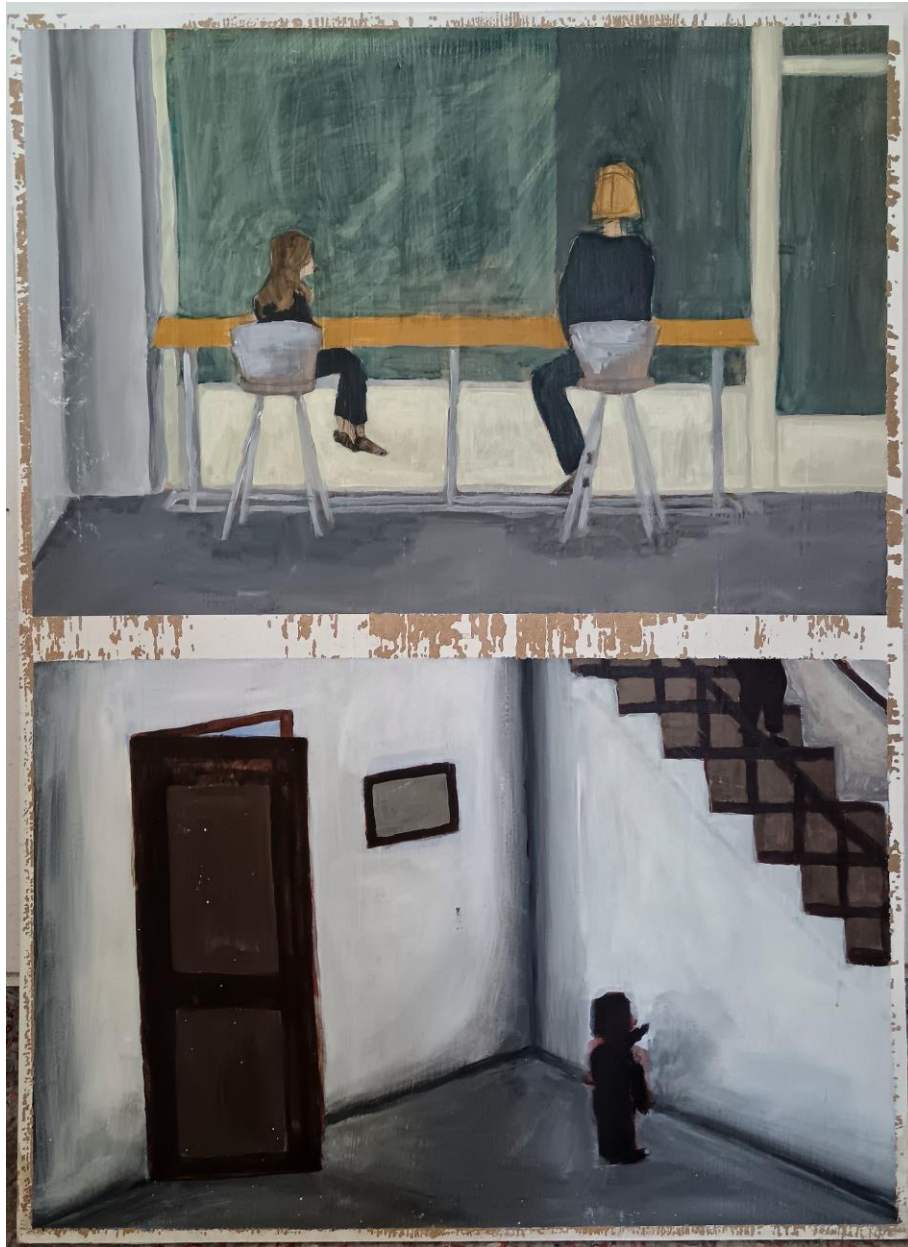
4, akril na medijapanu, 101.5 x 69, 2024

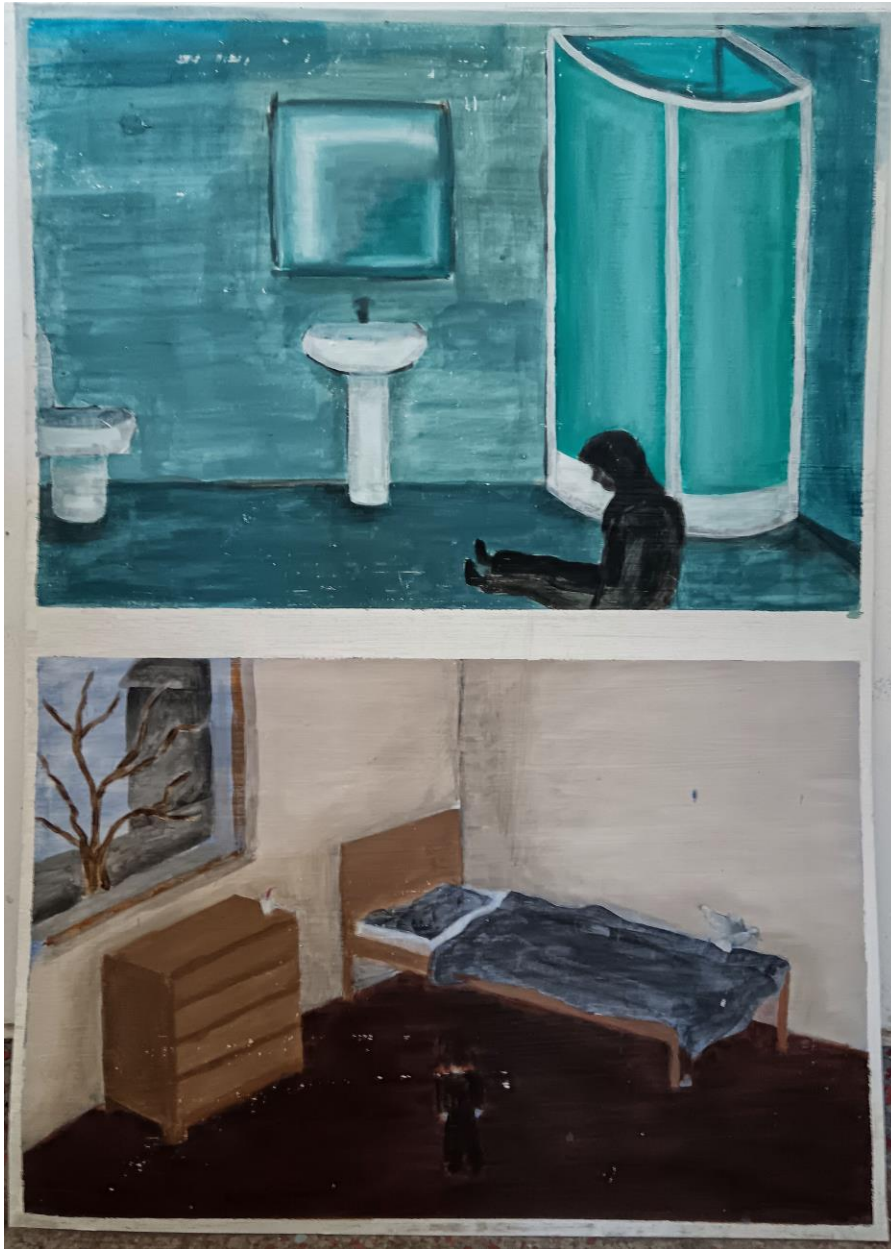
16, akril na medijapanu, 101.5 x 69, 2024

17, akril na medijapanu, 101.5 x 69, 2024

9 i 3, akril na medijapanu, 70.5 x 50.5, 2024

4 i 16, akril na ljepenci, 70.5 x 50.5, 2024